

Š I L A
H E T I
MAJČINSTVO

Prevela s engleskog
Aleksandra Izgarjan

■ Laguna ■

Naslov originala

Sheila Heti

MODERHOOD

Copyright © 2018 by Sheila Heti

“This edition is published by arrangement with Sterling
Lord Literistic, Inc. and ANA Sofia”

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

2

BELEŠKA

Bacanje tri novčića je tehnika koja se koristi za konsultovanje *Ji đinga*, metode predviđanja budućnosti koja potiče iz Kine i stara je tri hiljade godina. Kraljevi su je koristili za vreme ratova, a obični ljudi da bi im pomogla pri rešavanju životnih problema. Bacanjem tri novčića šest puta otkriva se jedan od šezdeset četiri heksagrama i tekst pojašnjava njegovo značenje. Konfucije, jedan od najvažnijih tumača *Ji đinga*, rekao je da kada bi imao pedeset godina na raspolaganju, posvetio bi ih proučavanju ove knjige. Izvorni tekst *Ji đinga* je poetičan, živopisan, veoma simboličan, složen i sistematičan, izuzetno filozofičan, kosmološki u svom opsegu i zloglasan zbog svoje arhaičnosti.

Na stranama koje slede, koriste se tri novčića – tehnika koja je inspirisana *Ji đingom*, ali se slede pravila stvarnog *Ji đinga*, koja su ponešto drugačija.

DODATNA BELEŠKA

U ovoj knjizi, svi rezultati bacanja novčića su dobijeni tako što sam zaista bacala novčiće.

MAJČINSTVO

Često sam posmatrala svet s velike distance ili ga uopšte nisam ni posmatrala. Svakog trenutka ptice su letele iznad moje glave, a ja ih nisam videla, ni oblake ni pčele, nisam osetila šuštanje vetra, sunce na svojoj koži. Živela sam samo u sivkastom svetu svog neosetljivog uma, pokušavala sam da nađem razlog za sve i nisam došla ni do kakvog zaključka. Želela sam da imam dovoljno vremena da stvorim pogled na svet, ali nikada nije bilo dovoljno vremena. Osim toga, oni koji su ga imali, stekli su ga izgleda odmalena, nisu počeli u četrdesetim. Ako imaš četrdeset godina i počinješ da stvaraš svoj pogled na svet, moglo bi se reći da si mlad. U svemu ostalom, bila sam stara, svi čamci su otplovili daleko od obale, dok sam ja tek išla do nje. Čak nisam još ni našla svoj čamac. Devojčica koja je odsela kod nas – imala je dvanaest godina – učinila je da vidim svoja ograničenja kao niko do tada: svoju krhkost, poslušnost, sitničave pobune; više od svega, svoje neznanje i sentimentalnost. Kada sam ujutru ušla u dnevnu sobu, pola hot-doga je ležalo na stolu. Rekla sam da je to banana. Tada sam pojmla da sam previše

stara za ovaj svet, da me je ona prirodno prevazišla i da će tako i nastaviti. Moja jedina nada je bila da pretvorim sivi i blatnjavi pejzaž mog uma u nešto čvrsto i stvarno, potpuno odvojeno od mene, zapravo u nešto što nisam ja. Nisam znala kakvog oblika će biti niti kakve čvrstine. Samo sam znala da moram da stvorim moćno čudovište, jer sam bila toliko slaba. Morala sam da stvorim čudovište mimo sebe koje će znati više nego što ja znam, koje će imati pogled na svet i neće grešiti u vezi s običnim stvarima.

2

Bacam tri novčića na sto. Dve ili tri glave – znače da. Dva ili tri pisma – znače ne.

Da li je ova knjiga dobra ideja?

da

Da li je vreme da je sada započnem?

da

Ovde, u Torontu?

da

Znači, nemam šta da brinem?

da

Da, nemam šta da brinem?

ne

Da li treba da se zabrinem?

da

O čemu treba da brinem? O svojoj duši?

da

Da li će čitanje pomoći mojoj duši?

da

Da li će tihovanje pomoći mojoj duši?

da

Da li će ova knjiga pomoći mojoj duši?

da

Znači, sve radim kako treba?

ne

Da li grešim u odnosu s partnerom?

ne

Da li grešim što ignorišem patnju drugih?

ne

Da li grešim što ignorišem svet politike?

ne

Da li grešim zbog toga što nisam zahvalna za život koji imam?

da

I za sve što mogu da uradim, za vreme i novac koje imam?

ne

To što imam ovo posebno biće?

da

Da li više ne moram da brinem o svom posebnom biću?

da

Da li je sada vreme da počnem da razmišljam o *duši vremena*?

da

Da li imam sve što mi treba da počnem?

da

Da li treba da počnem od početka i idem pravo do kraja?

ne

Da li treba da radim onako kako mi se sviđa, a da onda sve povežem kasnije?

ne

Da li treba da počnem od početka ne znajući šta će se desiti sledeće?

da

Da li je ovaj razgovor početak?

da

Šta da radim s rolnama šarene trake koje mi je Erika kupila, eno ih tamo? Da li da ih nekako iskoristim?

ne

Da li da pustim da samo stoje tamo i da ih gledam?

ne

Da ih vratim?

ne

Da li da ih sakrijem?

da

U kredenac?

da

Biće toliko teško da ne mislim o sebi, već da mislim o *duši vremena*. Imam veoma malo iskustva u razmišljanju o *duši vremena*, a toliko mnogo iskustva u razmišljanju o sebi. Ali

ništa nije lako na početku. Fraza *duša vremena* mi je u mislima od kada smo Erika i ja bile u Njujorku pre par meseci. Razmišljala sam o njoj i neposredno pre puta. Sećam se da sam je detaljno objasnila Eriki dok smo stajale na peronu podzemne železnice. Odsele smo u Terezinom i Volterovom stanu. Otišli su da posete rođake za Božić. Te noći sam pijana povratila u njihovu WC šolju. Ali to je bilo mnogo ranije tog dana. Da li je bio 31. decembar?

ne

Čudno, ne sećam se da je bilo hladno i ne sećam se da sam nosila kaput. Da li je bio 1. januar?

ne

30. decembar?

ne

Da li je to bilo tokom nekog skroz drugog putovanja?

da

Mislim da nije. Objašnjavala sam Eriki šta znači *duša vremena*, kako ili mi kao pojedinci nemamo dušu već doživljavamo neku vrstu kolektivne duše koja ili pripada vremenu, ili *jeste* vreme ili naši životi – *mi* – jesmo duša vremena. Nisam baš sigurna na šta sam tačno od svega ovoga mislila. Ideja je bila tek u povoju i još uvek je. Ona se veoma uzbudila, pri čemu sam ja pomislila da me teši pomisao da moja duša nije u mom posedu – ili je moj život izraz duše vremena ili je moja duša vreme. Ne znam da li sam dobro shvatila? Jesam li?

ne

Ne, ne. Nadam se da ću bolje shvatiti do koje spoznaje sam došla na peronu podzemne železnice i šta je to zbog čega se moja draga prijateljica Erika toliko uzbudila. To će mi biti zadati cilj, moja svrha ili smisao dok pišem ovo – da shvatim

šta znači *duša vremena*, ili da to objasnim samoj sebi. Da li je to dobra premisa ove knjige?

ne

Da li je previše uska?

da

Da li *duša vremena* može biti uključena?

ne

Da li mi je dozvoljeno da te ne poslušam?

da

Onda je to definitivno nešto što će biti deo ove knjige. Možda nije trebalo da kažem da želim da *objasnim to samoj sebi* već pre da ću *objasniti drugim ljudima*. Da li je to bolje?

ne

Da ću je *otelotvoriti* pre nego *objasniti*?

da

Zabolela me je glava. Toliko sam umorna. Nije trebalo da odremam. Ali da nisam dremnula, bila bih još gore raspoložena nego što sam sad, zar ne?

ne

Danas sam plakala dok je Majls odlazio od kuće. Kada me je pitao zašto plačem, rekla sam da *nemam šta da radim*. Rekao je: „Ti si pisac. Imaš knjigu *Bonjour Philippine*, imaš knjigu *Ji ding* – imaš knjigu o Simon Vejl. Zašto ne radiš na jednoj od njih?“ Oklevao je pre nego što je spomenuo knjigu o Simon Vejl jer je njegova ideja bila da pišem o idejama Simon Vejl i odmah nakon što je to rekao, pre nekoliko nedelja, i njemu i meni je bilo neprijatno – da mi on predloži ideju za knjigu. Odmah sam je odbila, pred njim, ali oko podneva sam počela da radim na knjizi o Simon Vejl. Majls mi je poslao poruku

tog popodneva da vidi da li se bolje osećam i nazvao me posle nekoliko sati da me pita isto to. Zapravo bi trebalo da se ja zabrinem zbog njega, a ne on za mene, jer on je tek počeo da radi i nema vremena za studije, zar ne?

ne

Da li je fer da se oboje brinemo jedno zbog drugog?

da

Ja krivim sebe za sve.

Danas oko podneva odvezla sam se van grada s ocem. Pokušavala sam da odlučim da li da u junu odem na put u Njujork na tri nedelje. Tereza mi je rekla da ona i Volter neće biti u gradu i da je stan slobodan ako ga želim. Posle mnogo debatovanja šta da uradim, rešila sam da donesem odluku zbog koje ću se odmah osećati bolje i prijatnije, a to je da ostanem ovde. Posle vožnje, došla sam kući, dremnula i probudila se dobro raspoložena. Sela sam na ljubičasti kauč u spavaćoj sobi i samo razmišljala. Toliko dugo sam odlagala da započnem novu knjigu, ali sada je Majls počeo da radi puno radno vreme, pa se izbor sam nametnuo: da nešto promenim i pobegnem u Njujork i zabavim se ili, kako bi on to rekao, da budem pisac – jer me podseća da jesam pisac. Želela sam da mu kažem da ja nisam vrsta književnice koja sedi u sopstvenoj sobi i piše, ali nisam. Setila sam se kako je pre neki dan rekao da kada pisac počne da uživa u zanimljivom životu, njegov rad plaća cenu. Odgovorila sam mu: „Ti samo ne želiš da ja imam zanimljiv život!“ Da li mu taj odgovor i dalje zvoni u ušima?

da

Da li ga je povredio?

da

Da li će jednog dana zaboraviti na njega?

ne

Da li moram večeras da se izvinim?

da

Mada je Majlsu i meni bilo lepo zajedno uveče, izvinila sam se za onaj komentar i rekla mu da neću ići u Njujork u Terzin i Volterov stan na tri nedelje. Rekao je: „Ne mogu da shvatim te vrednosti sa kojima se uvek vratiš kada odeš u Njujork.“ Volim ga. Upravo je promenio vodu u vazi s jorgovanima koje mi je kupio prošle nedelje. Umirali su, jorgovani na mom pisaćem stolu, a ja nisam to ni primetila. Sada kaminčić sa sladoledom peva svoju tužnu pesmu napolju, malo sam pijana od vina koje sam popila tokom večere. Dobro se osećam. Da li je uopšte važno kako se osećam?

ne

Ne, ne. Nisam to ni mislila. Toliko osećanja u jednom danu. To očigledno ne treba da bude kormilo – niti proročanstvo – niti ono prema čemu treba da se upravljaš u životu, to nije mapa. Mada je iskušenje uvek prisutno. Prema čemu je bolje upravljati se? Prema sopstvenim vrednostima?

da

Planovima za budućnost?

ne

Umetničkim ciljevima?

ne

Stvarima koje trebaju ljudima oko tebe – mislim, stvarima koje trebaju ljudima koje voliš?

da

Sigurnošću?

ne

Avanturrom?

ne

Što god ti daje produhovljenost, dubinu i razvoj?

ne

Što god te čini srećnim?

da

Znači sopstvene vrednosti, sreća i stvari koje trebaju ljudima oko tebe. To je ono čime se treba upravljati u životu.

2

Moja majka je plakala četrdeset dana i četrdeset noći. Ceo život koliko sam je poznavala, uvek je plakala. Mislila sam da ću odrasti i postati drugačija žena, da neću plakati i da ću rešiti problem njenog plakanja. Nikada nije mogla da mi kaže šta nije u redu osim što bi rekla: „Umorna sam.“ Da li je moguće da je uvek bila umorna? Pitala sam se kada sam bila mala: „Zar ne zna da je nesrećna?“ Mislila sam da je najgora stvar na svetu biti nesrećan a ne znati to. Kako sam odrastala, kompulzivno sam tragala za znakovima da sam nesrećna. Onda sam odrasla takođe nesrećna. Odrasla sam ispunjena suzama.

Celog detinjstva sam osećala da sam nešto pogrešno uradila. Preispitivala sam svaki svoj gest, reči, način kako sedim na stolici. Šta sam uradila da se zaplakala? Dete misli da je ono uzrok čak i zvezda na nebu, naravno da je moja majka plakala zbog mene. Zar sam se rodila samo da bih joj izazivala bol? Pošto sam ja bila uzrok bola, želela sam da ga otklonim. Ali bila sam premala. Nisam znala ni da napišem svoje ime. S tako malo znanja, kako sam mogla da razumem

išta o njenoj patnji? Još uvek ne razumem. Nijedno dete ne može, sopstvenom voljom, da izvuče majku iz patnje, a kao odrasla osoba bila sam vrlo zauzeta. Bila sam zauzeta pisanjem. Moja majka često kaže: „Ti si slobodna.“ Možda jesam. Mogu da radim šta hoću. Kada završim ovu knjigu ni ja ni ona više nikada nećemo plakati.

Ovo će biti knjiga koja sprečava suze u budućnosti – sprečava da majka i ja plaćemo. Može se smatrati uspešnom knjigom ako, nakon što je pročita, moja majka zauvek prestane da plače. Znam da nije dužnost deteta da zaustavi majčine suze, ali ja više nisam dete. Ja sam književnica. Promena kroz koju sam prošla, od deteta do pisca, daje mi moći – hoću da kažem da su mi magične moći pri ruci. Ako sam dovoljno dobra književnica, možda mogu da zaustavim njene suze. Možda mogu da shvatim zašto plače i zašto ja plaćem i mogu obe da nas izlečim svojim rečima.

Da li je pažnja duša? Ako posvetim pažnju tuzi svoje majke, da li joj dajem dušu? Ako posvetim pažnju njenoj nesreći – ako je stavim u reči, preobrazim je, stvorim od nje nešto novo – da li mogu da budem alhemičar koji pretvara olovo u zlato? Ako prodam ovu knjigu, dobiću zauzvrat zlato. To je takva vrsta alhemije. Filozofi su želeli da pretvore tamnu materiju u zlato, a ja želim da pretvorim majčinu tugu u zlato. Kada zlato stigne, otići ću do majčinog praga, dati joj ga i reći: „Evo tvoje tuge pretvorene u zlato“.

Da li bi naslov ove knjige trebalo da bude *Duša vremena*?

da

Da li bi trebalo da ima podnaslov?

ne

Rasterećena sam kad imam naslov, bez obzira na to da li je dobar ili ne. Da li je dobar?

ne

Nije, ali će to biti naslov?

da

Pretpostavljam da to i nije važno kada se uzme u obzir šira slika. Naravno, *meni* bi moglo da bude veoma važno da li je naslov za ovu knjigu dobar ili loš, jer ja sam ta koja je odgovorna i mene će kriviti ako nešto ne bude valjalo. Sva pažnja biće usmerena na mene i prosudiće da *nemam* ukusa. Ali što se tiče celog sveta, to da li jedna knjiga ima dobar ili loš naslov nije od presudne važnosti, pa što bih se onda sekirala oko toga? Da li ova *knjiga* mora da bude bar iole dobra?

ne

Zato što nikad neće biti objavljena, niko je neće videti?

da

Čemu pisati nešto što niko nikad neće pročitati? Zaboravila sam ko je rekao da umetničko delo ne postoji bez publike – nije dovoljno da samo bude stvoreno. Da li je pogrešno da umetnik ima publiku na umu kada se sprema da stvori umetničko delo?

da

Da li bi trebalo da jednostavno pokušamo da steknemo neko iskustvo?

ne

Da li stvaramo za nepostojeću publiku koja je Bog?

da

Da donesemo slavu svetu?

ne

Iz zahvalnosti što smo živi?

da

I zbog toga što je umetnost nešto čime se ljudi bave?

da

Da li će moje nesigurnosti uništiti moju vezu?

da

Da li mogu da išta učinim u pogledu toga?

da

Da li će to dugo trajati?

da

Da li će se naša veza okončati pre nego što ih prevaziđem?

da

Ima li ičeg dobrog u tome?

da

Dobrog za nas oboje?

da

Majls nam upravo sprema večeru. Da li je važnije da odem u kuhinju i budem s njim umesto da ovo pišem?

da

Dobro onda. Odoh.

Sedim na krevetu, zrikavci bruje napolju. Majls je otišao do prodavnice na uglu. Moram da se vratim na pitanje koje sam postavila pre večere: „Da li će se naša veza okončati pre nego što prevaziđem svoje nesigurnosti?“ Kada sam ga postavila, nisam uzela u obzir mogućnost da će se naša veza okončati pre nego što prevaziđem nesigurnosti, jer prevazilazimo svoje nesigurnosti samo u smrti. Da li si na to mislio? Da ću prevazići svoje nesigurnosti samo u smrti i naša ljubav i veza će trajati do moje smrti?

da

O, dobro! To je tako dobar osećaj. Sve je sada milion puta bolje nego juče. Drago mi je što ne idem u Njujork da odsednem kod Tereze i Voltera. Čini mi se da mi je život mnogo bogatiji, ispunjeniji ovde.

Sinoć sam imala živ san, buran san u kom sam sa sinom koji ima oko pet godina. Provela sam puno vremena u snu gledajući ga u lice. Znala sam da je to on, znala sam da je to san i sve vreme sam želela da nešto napišem – da zapišem to što se dešava; da sam se susrela sa licem svog budućeg sina. Bio je očigledno moj i Majlsov sin. Dečak je imao kožu malo tamniju od Majlsa ili mene i inteligentno, osetljivo lice. U jednom trenutku sam plakala, suze su mi tekle niz lice od žalosti; dečak je sedeo na simsu u kuhinji, gledao me i videla sam da je preplavljen mojim osećanjima odrasle osobe. Znala sam da ne bi trebalo da prenosim na njega tako veliki deo svog emotivnog života; za njega je to bio preveliki teret. Izgledao je veoma krhko i lepo. Volela sam ga, ali sam takođe osetila da ljubav nije onakva kakvu sam je zamišljala; nije išla u dubinu mog bića kako sam mislila da ću je osetiti, ne znam zašto. Osećala sam se udaljenom od njega, pomalo otuđenom. Ali uživala sam gledajući njegovo lice i oči. Rekla sam sebi: „Ne mogu da verujem da gledam lice svog budućeg sina!“ Volela bih da dobijem takvo dete, vitko i dobro.

Probudila sam se usred noći zgađena i užasnuta životom koji sam vodila. Bila sam žena koja se bliži četrdesetima, koja ne zarađuje dovoljno novca, iznajmljuje stan pun miševa, nema ušteđevinu, nema decu, razvedena i još uvek u gradu u kom se rodila, izgleda da nisam *razmišljala* kao što me je savetovao otac pre deset godina kada se okončao moj brak: „Sledeći put – MISLI.“ Shvatila sam da nisam razmišljala, već sam nastavila da puštam da me talasi života bacaju ta-mo-vamo, ništa nisam izgradila.

Majls kaže da je odluka moja – on ne želi dete jer već ima ćerku koju je dobio potpuno neplanirano, kada je bio mlad. Ona živi sa majkom u drugoj zemlji, kod nas provodi praznike i pola leta. „To je rizik“, kaže, njegova ćerka je divna, ali nikad ne znaš šta ćeš dobiti. „Ako želiš dete, možemo da ga imamo“, rekao je, „ali moraš da budeš sigurna.“

To da li želim decu je tajna koju čuvam i od sebe – to je najveća tajna koju čuvam od sebe.

Kada si nesigurna, treba da čekaš. Ali koliko dugo? Sledeće nedelje ću napuniti trideset i sedam godina. Ističe mi vreme kada mogu da donesem neke odluke. Kako možemo da znamo kako će se stvari odvijati za nas, neodlučne tridesetsedmogodišnje žene? S jedne strane, radost koju donose deca. S druge strane, paćenje s njima. S jedne strane, sloboda što ne moraš da podižeš dete. S druge strane, gubitak što ih nemaš – ali šta je gubitak? Ljubav, dete i sva ona materinska osećanja o kojima majke pričaju tako zaneseno, kao da je

dete nešto što imaš, a ne nešto oko čega moraš da se potrudiš. Taj trud je veoma zahtevan. Imati dete se čini čudesnim. Ali mi nemamo decu, već se trudimo oko njih. Znam da imam više nego mnoge majke. Ali takođe imam manje. Takoreći ništa. Ali to mi se sviđa i mislim da ne želim dete.

Juče sam pričala sa Terezom koja ima oko pedeset godina. Rekla sam da mi se odjednom čini da su ljudi oko mene uznapredovali sa svojim brakovima, kućama, decom, ušteđevinom. Rekla mi je da, kada se neko tako oseća, treba da se zapita šta su njene ili njegove prave vrednosti. Često se ljudi prosto usmeravaju ka konvencionalnom životu – toliki je pritisak da se živi baš takav život. Ali kako može da postoji samo jedan put koji je prihvatljiv? Ona kaže da taj put čak nije pravi za mnoge ljude koji su se zatekli na njemu. Napune četrdeset pet-pedeset, a onda udare u zid. „Lako je plutati na površini“, rekla je. „Ali to ne može da traje zauvek.“

Da li želim decu zato što želim da mi se dive kao ženi vrednoj hvale zato što ima decu? Zato što želim da me smatraju normalnom ženom ili zato što želim da budem najbolja vrsta žene, žena koja ne samo što ima svoj rad već ima i želju i sposobnost da odgaja dete, koja ima telo koje može da pravi bebe i nekoga s kim želi da ima bebe? Da li ja želim dete da bih pokazala kako sam od one vrste žena koje žele dete i na kraju ga i imaju?

Osećanje da ne želim decu je povezano sa osećanjem da ne želim da budem nečija ideja kakva bi trebala da budem. Roditelji su doživeli nešto sjajno što ja nikad neću, ali ja to ne želim, čak i ako je toliko sjajno, čak i u smislu da su oni osvojili nagradu ili dobili zgoditak na lutriji, što je genetsko

olakšanje – olakšanje da su nastavili vrstu; da su uspeli u biološkom smislu, što se nekim danima čini kao jedino što ima smisla. Osim toga, oni se u društvu smatraju uspešnima.

Ima nečeg tužnog u tome što ne želim ono što daje smisao mnogim ljudima. Može biti tužno ne živeti opšteprihvaćenu priču – takozvani životni ciklus – po kojoj iz jednog ciklusa proizlazi sledeći. Ali kada se iz tvog života ne izrodi sledeći ciklus, kakav je to onda osećaj? Nema ga. Pa ipak ima žala kada se nešto sjajno dešava u životima drugih ljudi – a ti zapravo ne želiš da se to desi tebi.